Pellervon Kirjasto N:o 14.

Hannes Gebhard

Osuuskassojen Keskuslainarahasto

Sen synty ja järjestys

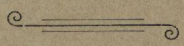

HELSINKI 1903
PELLERVO-SEURA

881517

Pellervon Kirjasto N:o 14.

Hannes Gebhard

Osuuskassojen Keskuslainarahasto

Sen synty ja järjestys

HELSINKI 1903
PELLERVO-SEURA

MIKKELI
KIRJAPAINOYHTIÖ VALO
1903

Maanviljelijäin osuuskassoista on englantilainen HENRY W. WOLFF sanonut, että „niiden vertaista tuotannon edistäjää ei ole ainoatakaan jälkeen höyryn keksinnön, johonka niitä liikevoimaan nähden varsin hyvin voipi verrata“. Niitä voipi myöskin verrata sateeseen, joka pitkän, näännyttävän kuivuuden perästä saapi kasvullisuuden uudelleen virkoamaan ja rehottamaan. Nääntynyt kasvullisuus on yksinäisyyttä ja rahapulaa kärsivä pikkuviljelys, joka ei kykene uusiin oloihin mukaantumaan ilman yhteistoimintaa, ei hankkimaan itselleen uusia tarpeita viljelyksensä jälleen kukoistukseen nostamiseksi.

Kun siis Pellervo-Seuran perustajat v. 1899 määräsivät Seuran lähintä tulevaisuutta varten toimintaohjelman, jossa osuuskassa-asia oli asetettu viimeiselle sijalle, ei se suinkaan tapahtunut siitä syystä, että sitä olisi pidetty vähimmin tärkeänä Suomen maanviljelyksen kohottamiseksi. Päinvastoin oli perustajain sydämen pohjalla se käsitys, että osuuskassojen piti ohjelmassa kohota ensi sijalle, niin pian kun tarpeelliset valmistukset oli suoritettu, sillä muu osuustoiminta järjestyy helposti siellä, mihin kerran osuuskassa on päässyt juurtumaan.

Valmistuksina osuuskassa-asialle on pidettävä Osuustoimintalakia, yhteistoiminta-aatteen tunnetuksi tekemistä, käsikirjan hankkimista osuuskassojen perustamista ja hoitoa varten ja vihdoin sellaisen *keskuslai-*

toksen aikaansaamista, joka voisi osuuskassoille hankkia tarpeellista pääomaa.

Muista maista saatu kokemus osoittaa näet, että pienet paikalliset osuuskassat eivät vastaa tarkoitustaan, jollei erityisesti sitä varten järjestetty keskuslaitos ole niitä tukemassa. Sen puutteessa paikallisten osuuskassojen on usein vaikea saada huokeita lainoja tai edullisesti tallettaa liikavarojaan, jos ne ovat kotiseudullaan sattuneet saamaan säästöönpanoja enemmän kuin mitä voivat siellä käyttää. Lisäksi tuollainen keskuslaitos on omiansa ohjaamaan ja tarkastamaan pieniä paikallisia osuuskassoja. Senpä vuoksi onkin viime vuosikymmeninä perustettu useampiin maihin maanviljelijäin pieniä paikallisia osuuskassoja varten keskuslainarahastoja, joille valtion varoista on myönnetty runsasta kannatusta.

Niinpä määräsi Ranskan edustuslaitos v. 1897 mainittuun tarkoitukseen aluksi 40 miljoonaa markkaa, joka summa vähitellen tulee korotetuksi 80:een miljoonaan. Nämä varat annetaan korottomina osuustoiminnallisille keskuskassoille. Preussissa on v. 1895 perustettu samaa tarkoitusta varten keskuslaitos, jolle vähitellen tarpeen mukaan on myönnetty valtionvaroja 50 miljoonaa Saksan markkaa. Unkarissa on vuonna 1899 perustettu keskuskassa samanlaisessa tarkoituksessa, ja vaikka se on yksityinen laitos, on sille annettu valtioapua niin hyvin pääoman lisäyksen muodossa kuin hoitokustannusten korvaamiseksi. Tanskassa on v. 1898 samanlaiseen tarkoitukseen myönnetty toistaiseksi 5 miljoonaa kruunua valtionvaroja 3 % korkoa vastaan. Norjassakin on asiantuntevalta taholta tehty ehdotus, että puheena olevan kaltainen keskuslaitos saisi nauttia 3 prosentista valtiolainaa ja sitä paitsi apurahaa hoitokustannuksiin. Belgian parlamentissa

tehtiin v. 1900 ehdotus samanlaisen keskuslainarahaston perustamisesta.

Kuinka tällaisten laitosten olemassa-olo näyttäytyy vuosi vuodelta yhä tarpeellisemmaksi, osoittavat parhaiten seuraavat numerot muutamien keskuslainarahastojen liikevaihdosta:

Saksan n. k. Neuwiedin liiton Keskuslainarahaston liikevaihto oli

v. 1894	34	miljoonaa	Suomen	markkaa.
„ 1895	79	„	„	„
„ 1896	168	„	„	„
„ 1898	474	„	„	„
„ 1901	675	„	„	„

Preussin Keskuslainarahaston liikevaihto oli

v. 1895 (kahdelta kuukaud.)	75	milj.	Suom.	markkaa
„ 1896	975	„	„	„
„ 1897	2,485	„	„	„
„ 1900	4,202	„	„	„
„ 1902	8,180	„	„	„

Tällaisen laitoksen tarpeellisuus ei ole missään suurempi kuin meidän maassamme, jossa yksityistä tietä rahaa on erittäinkin maaseudulla vaikea saada. Sen vuoksi ryhdyttiin jo syksyllä 1899 yksityisissä piireissä asiata valmistelemaan valtiopäiville. Tammikuun 3 päivänä 1900 asia ensi kerran otettiin esille Pellervo-Seuran Johtokunnassa, joka asetti erityisen komitean sitä ajamaan siinä toivossa, että osuustoimintalaki valtiopäivillä tulisi hyväksytyksi. Komitean toimesta saatiin anomusehdotuksia 1900 vuoden valtiopäiville (katso lähemmin Pellervon Vuosikirja I siv. 23—27); ehdotukset saavuttivat valtiopäivien yksimielisen kannatuksen, niin että Säädyt, hyväksyessään esityksen osuustoimintalaiksi, lausuivat toivomuksen, että

jos „yksityisten alotteesta saadaan aikaan tarkoituksenmukaisesti järjestetty keskuslainarahasto, jonka tarkoituksena on osuuskuntain välityksellä tyydyttää pienten maanviljelijäin ynnä muiden elinkeinonharjoittajain luoton tarvetta, valtio sille myöntäisi tarpeellista kannatusta“.

Tämän jälkeen asia jäi Pellervon puolelta lepäämään, kunnes valtiopäiväanomus saisi H. K. M:n ratkaisun.

Kun sittemmin keväällä 1901 yksityistä tietä saatiin kuulla olevan toiveita siitä, että ratkaisu tulisi käymään asialle onnelliseen suuntaan (virallisesti se tuli tunnetuksi vasta 20 p. kesäkuuta 1901), ryhdyttiin viipymättä valmistustöihin asian jouduttamiseksi.

Pellervo-Seuran Johtokunta kääntyi ensiksi jäsenensä, senaattori J. SERLACHIUS'en puoleen, pyytäen, että hän, sitä varten hankitun kirjallisuuden avulla, ryhtyisi valmistamaan sääntöehdotusta aiotulle *Keskusrahalaitokselle*. Tähän hän, Pellervossa jo entuudestaan tunnetulla alttiudella, suostuikin ja sai ehdotuksensa valmiiksi niin, että Pellervon Johtokunta voitiin kutsua koolle sitä tarkastamaan vielä samana kevännä, toukokuun 29 p:nä 1901. Tähän kokoukseen oli myöskin Johtokunnan ulkopuolelta pyydetty osaa ottamaan muutamia kaupungissa olevia maanviljelijöitä sekä muita asianharrastajia. Ennenkun sääntöehdotusta käytiin tarkastamaan, esitettiin keskusteltaviksi seuraavat kysymykset:

Onko suotavaa, että maahamme syntyy paikallisia osuuskassoja? ja

Katsotaanko tarpeelliseksi paikalliskassojen syntymisen edistämiselle, että lähimmässä tulevaisuudessa niitä varten perustetaan erityinen keskuslaitos?

Lyhyen keskustelun tuloksena oli myöntävä vastaus kumpaiseenkin kysymykseen.

Sitten ryhdyttiin sääntöehdotusta tarkastamaan. Tämä alkuperäinen ehdotus oli jo rakenteeltaan sellainen, miksi se lopullisesti on tullut. Laitoksen piti tulla sitä tarvitsevien osuuskassojen omaksi sitä mukaa kuin niitä syntyisi. Jotta se siksi tulisi ja jotta se voitaisiin saada pystyyn jo ennenkun osuuskassoja oli tarpeellinen määrä olemassa, täytyi se väliaikaisesti perustaa yksityisen osakeyhtiön muotoon. Jotta vähävaraiset maanviljelijät itse jo alunpitäen voisivat päästä osallisiksi laitoksen hoitoon, oli osakkeiden sekä arvo että lukumäärä asetettava tämän tarkoituksen mukaan. Sitä varten tuli pääoma olemaan ainoastaan 300,000 markkaa, jaettuna 3,000:lle 100:n markan suuruiselle osakkeelle. Jotta taas yksityiset keinottelijat eivät voisi päästä tavalla tai toisella hankkimaan itselleen kohtuuttomia voittoja, vaan laitos pysyisi aina sellaisena, joksi sitä aiottiin, oli sääntöihin pantu useita varmasti rajoittavia määräyksiä.

Tämä alkuperäinen sääntöehdotus erosi kumminkin lopullisesta melkoisessa määrässä, mitä tulee laitoksen liiketoimintaan. Laitos ehdotettiin näet alkuperäisesti pankkilain alaiseksi liikkeeksi, joka saisi harjoittaa useimpia tavallisen pankkiliikkeen haaroja, pääasiallisesti ainoastaan sillä erotuksella, että se ei myöntäisi luottoa muille kuin osuuskassoille. Kun tämä ehdotus, joka oli ollut muutamien varsinaisten pankkimiestenkin tarkastettavana, pääasiassa oli hyväksytty, asetettiin vielä pienempi valiokunta sen muotoa lopullisesti valmistamaan. Samalle valiokunnalle jätettiin myös tarkastettavaksi tohtori GEBHARD'in aiotun laitoksen merkityksestä ja suunnitelmasta laatima esitys, joka oli lähetettävä yhdessä sääntöehdotuksen kanssa kaikille niille henkilöille, joita aiottiin pyytää rupeamaan laitoksen perustajiksi.

Perustajiksi päätettiin pyytää seuraavia henkilöitä, joita aiottiin edustamaan eri kansalaisryhmiä ja eri seutuja maassamme ja jotka kaikki tähän suostuivatkin: Pellervo-Seuran Johtokunnan jäsenet, professorit A. OSW. KIHLMAN ja O. E. TUDEER sekä tohtori HANNES GEBHARD, Helsinki, tilanomistaja, vapaaherra AXEL CEDERCREUTZ Köyliö, maanviljelijä J. E. ANTILA, Ilmajoki, ja agronoomi UNO BRANDER, Mulo, sekä ulkopuolelta Pellervon Johtokuntaa maanviljelijä K. LANDÉN, Ilmajoki, tilanomistaja, vapaaherra OTTO WREDE, Elimäki, Vaasan l. maanviljelysseuran puheenjohtaja, maanviljelysneuvos EDV. BJÖRKENHEIM, Orismala, professori OTTO DONNER, Helsinki, kanttori N. E. HUOPONEN, Kirvu, vuorineuvos RUDOLF ELVING, Helsinki, kapteeni AUGUST FELLMAN, Lahti, maanviljelijä OSKARI LAINE, Mäntsälä, professori ELIEL ASPELIN, Helsinki, talonpoikaissäädyn ent. puhemies, ratsutilallinen KAARLO WÄRRI, Pöytyä, taloustirehtööri F. F. BJÖRNI, Yläne, agronoomit K. V. KOSKELIN, Jyväskylä, HANNES NYLANDER, Iisalmi, ja ALFR. TORNELL, Viipuri, Keski-Suomen maanviljelysseuran puheenjohtaja, tilanomistaja A. SCHILDT, Jyväskylä, kauppiaat K. H. RENLUND ja JULIUS TALLBERG, Helsinki, sekä J. LALLUKKA, Viipuri, kunnallisneuvos EDV. AVELLAN, Ahlainen, kauppaneuvokset FREDRIC von RETTIG ja ERNST DAHLSTRÖM, Turku, K. Suomen Talousseuran puheenjohtaja, kenraalimajuri WILH. von KRAEMER, Turku, maisterit A. HACKMAN, Helsinki ja BRUNO GRANIT, Kuopio, sekä talonpoikaissäädyn puhemies, ratsutilallinen KAARLE OJANEN, Nummi.

Päätettiin lopuksi, että asiakirjojen kesän aikana pitäisi kierrellä yllä lueteltujen henkilöitten luona ja että vahvistusta säännöille olisi anottava, niin pian kun odotettavana oleva Osuustoimintalaki astuisi voimaan. Vahvistusta anomaan ja asiasta siihen saakka huolehtimaan valittiin tohtori J. K. PAASIKIVI.

Tällä tavalla asia valmistuikin niin, että kun Osuustoimintalaki astui voimaan syyskuun 1 p:nä, niin sääntöehdotus jätettiin vahvistettavaksi K. Senaattiin muutamia päiviä myöhemmin eli 4 päivänä ja syyskuun 7 päivänä Pellervon Johtokunnan kokouksessa keskusteltiin jo siitä, millä tavoin osakkeiden keräys olisi järjestettävä.

Mutta yritys ei ollutkaan niin helposti valmis. Lokakuun 14 p:nä ilmoitti Pellervo-Seuran esimies Johtokunnalle saaneensa yksityistä tietä kuulla, että sittenkun Senaatti oli vaatinut Valtiokonttorin lausuntoa „Osuuskassojen keskuspankki-osakeyhtiön“ sääntöjen vahvistusta koskevan anomuksen johdosta, Valtiokonttori oli asiassa tehnyt sen muistutuksen, että koska perustettavan laitoksen toiminta tulisi kuulumaan 10 p:nä toukok. 1886 pankkiliikkeestä, jota yhtiö harjoittaa, annetun lain alle, laitos pankkilain 18:n §:n mukaan ei voi missään muodossa saada kannatusta valtionvaroista. Koska kuitenkin valtion kannatuksen saaminen oli välttämätön ehto puheena olevan yrityksen toiminnalle, päätti Johtokunta pitemmän keskustelun perästä ehdottaa perustajille, että yrityksen toiminta-ala rajoitettaisiin siinä määrässä, että Keskuslaitoksen ei tarvitsisi kuulua pankkilain alle, vaan tulisi toimimaan osakeyhtiölain alaisena. Vaikka täten laitoksen liiketoiminta melkoisesti supistuisi, arveli Johtokunta, että siihen pitäisi voida alistua, koska laitoksen päätarkoituksen saavuttamista sen kautta ei sanottavasti ehkäistä, edellyttäen, että valtion kannatus tulisi sitä runsaammaksi. Johtokunta katsoi parhaaksi, että tarvittavat muutokset sääntöihin tehtäisiin jo ennenkun Senaatti olisi ne vahvistanut, jotta sekä sääntöjen vahvistamista että muutosta koskevan asian samalla kertaa ratkaiseminen kävisi mahdolliseksi.

Asian lähempi huoltaminen annettiin komitealle, johon valittiin Johtokunnan jäsenet professori, vapaaherra R. A. WREDE ja senaattori J. SERLACHIUS sekä sihteeri, tohtori PAASIKIVI. Tämän komitean tuli ryhtyä kaikkiin niihin toimenpiteihin, joita asian perille ajaminen vaati.

Eikä vielä tämänkään jälkeen asia selvennyt. Pellervon Johtokunnassa sitä vielä käsiteltiin useampia kertoja, siitä oltiin useita kertoja kirjeenvaihdossa monilukuisen perustajapiirin kanssa, jonka jäsenet oleskelivat eri osissa maata, osaksi väliin ulkomaillakin; K. Senaatissa sitä valmistivat osaksi esittelijät, osaksi valiokunta ja vaivalla ja hitaasti se edistyi: Ne olivat uuden asian synnytystuskia, uuden asian, jota tähänastinen lainsäädäntö ei tuntenut. Sittenkun yrityksen toiminta-alaa oli supistettu, niin että laitos ei saisi lainata yleisöltä varoja talletusten muodossa eikä obligatsioneja ulosantamalla ja laitos täten kokonaan muutettu „pankista“ tavalliseksi osakeyhtiöksi, hälvenivät epäilykset siinä määrässä, että K. Senaatti vihdoinkin 6 p. maaliskuuta 1902 voi vahvistaa uuden laitoksen yhtiöjärjestyksen näin kuuluvaksi:

Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiön yhtiöjärjestys.

Keis. Senaatin vahvistama 6 p. maaliskuuta 1902.

1 §.

Yhtiön nimi on Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiö.

2 §.

Yhtiön kotipaikkana pidetään Helsingin kaupunki.

3 §.

Yhtiön tarkoitus on harjoittaa lainausliikettä osuuskassojen välityksellä, tyydyttääkseen maalaisväestön, etupäässä pienten maanviljelijäin luoton tarvetta mahdollisimman edullisilla ehdoilla.

4 §.

Yhtiö myöntää luottoa ainoastaan sellaiselle, lainmukaisesti perustetulle luotto-osuuskunnalle, joka on rakennettu jäsenten rajoittamattomalle lisämaksuvelvollisuudelle, käsittää vissin alueen maaseutua, yleensä ei enempää kuin yhden kunnan, on järjestetty yhtiön sellaisessa tarkoituksessa asettamien perusteiden nojalle ja hoidetaan niiden mukaan sekä antautuu yhtiön valvonnan alaiseksi sitoutuen sallimaan sen koska tahansa tarkastaa osuuskunnan hallintoa ja tilejä.

Luotto-osuuskuntaa, jonka yhtiö hyväksyy luotonsaajaksi, kutsutaan tässä yhtiöjärjestyksessä osuuskassaksi.

5 §.

Varat, jotka yhtiön oman pääoman lisäksi tarvitaan lainausliikettä varten, kerätään siten, että yhtiö

osuuskassoilta, jotka ovat yhtiön osakkaita, ottaa kasvulle rahoja;

ottaa seisovia lainoja;

hankkii lainoja yleisistä varoista; sekä, kun laillisesti voi tapahtua ja yhtiön hallintoneuvosto havaitsee soveliaaksi sekä sittenkun esivallan lupa siihen on saatu,

osuuskassojen kautta kokoaa säästörahoja säästömerkkejä vastaan.

6 §.

Yhtiö alkaa liikkeensä Tammikuun 2 päivänä 1903, jota ennen yhtiön toiminta on ainoastaan valmistelevaa laatua ja tarkoittaa etupäässä osuuskassojen perustamista.

7 §.

Yhtiön osakepääoma on kolmesataatuhatta (300,000) Suomen markkaa, jaettuna kolmelle tuhannelle, sadan (100) markan suuruiselle osakkeelle.

Osakepääoma voidaan yhtiökokouksen kussakin tapauksessa tekemän päätöksen nojalla ulosantamalla uusia osakkeita, yhtiökokouksen päätettävään määrään kerrallaan, lisätä miljoonaan markkaan, kuitenkin ottamalla huomioon, mitä laki osakeyhtiöistä 29 §:n ensi momentissa säätää. Tässä momentissa mainitut osakkeet annetaan ainoastaan osuuskassoille sekä sellaisille yksityisille henkilöille, jotka ovat valitut jäseniksi yhtiön hallitukseen tai hallintoneuvostoon tai tilien tarkastajiksi tai niiden varamiehiksi.

8 §.

Kustakin osakkeesta maksakoot viidennen osan perustajat kolmenkymmenen päivän kuluessa siitä kun yhtiöjärjestyksen vahvistus on annettu, sekä osakkeiden kirjoittajat kolmenkymmenen päivän kuluessa kirjoituksesta. Loppu suoritetaan ennen Joulukuun 31 päivää 1902, hallintoneuvoston määrääminä aikoina.

7 §:n jälkimäisen momentin mukaan annetun osakkeen määrä on maksettava kuuden kuukauden kuluessa kirjoituksen päätyttyä taikka lisäyksestä päätettäessä pannussa lyhyemmässä ajassa.

9 §.

Osakkeet asetetaan määrätylle omistajalle.

Osakekirjeet merkitään numeroilla yhtäjaksoisessa sarjassa, ynnä kirjaimella, ne jotka annetaan 7 §:n 1 momentin mukaan, litt. A:lla, ja ne, jotka myöhemmin annetaan, litt. B:llä ja varustetaan yhtiön nimileimalla sekä hallintoneuvoston puheenjohtajan ja kahden jäsenen allekirjoituksella.

Osakekirjettä seuraa talonki kuponkeineen, viimeksimainittuja yksi kutakin varten seuraavista kymmenestä vuodesta, joka talonki vaihdetaan uuteen, sittenkun viimeinen kuponki on lunastettu.

10 §.

A-osakkeet lunastetaan vähitellen pois niillä varoilla, jotka 23 §:n mukaan on siihen tarkoitukseen varattu, nimellisarvosta, johon lisätään 1½ % jokaiselta kokonaiselta kalenterivuodelta, joka on kulunut Tammikuun 1 päivästä 1903 siihen vuoteen, jolloin lunastus tapahtuu, ynnä 5½ %:n korko ajalta silloin kuluvan vuoden alusta määrättyyn lunastuspäivään asti sekä, jos yhdeltä tai useammalta toimintavuodelta A-osakkeista ei ole jaettu 5½ % suuruista jako-osuutta, mitä sellaisesta osuuden määrästä sanotuilta vuosilta on puuttunut.

Lunastus alkaa niin pian kun 23 §:ssä mainittu rahasto on kasvanut viiteenkymmeneentuhanteen markkaan, ja lunastetaan yhdellä kertaa vähintäin kaksisataa ja enintään neljäsataa osaketta, jotka määrätään arvan kautta.

11 §.

Osakkeen siirtäminen älköön olko voimassa yhtiötä vastaan ennen kun se, samalla kun osakekirje sisäänjätetään ja tieto annetaan suoritetusta hinnasta, on ilmoitettu yhtiön hallitukselle ja saanut hallintoneuvoston hyväksymisen. Jos osake on siirretty

jollekulle muulle kuin osuuskassalle, olkoon sellainen kassa oikeutettu ennen kolmen kuukauden kuluttua ilmoituspäivästä sen lunastamaan suorittamalla sen summan, mistä yhtiö 10 §:n mukaan olisi siihen oikeutettu, tai jos siirtohinta on pienempi, tämän summan.

B-osaketta älköön siirrettäkö muulle kuin sille, jolle sellaisen osakkeen 7 §:n 2 mom:n mukaan saa ulosantaa. Jos niin tapahtuu, olkoon siirto mitätön, paitsi jos osake on myyty pakkotietä, ja olkoon viimemainitussa tapauksessa yhtiö oikeutettu sitä varten varatuilla varoillaan lunastamaan ostajalta osakkeen sen nimellisarvosta siihen lisättynä 4½ %:n korko kuluvan kalenterivuoden alusta.

Tässä ja 10 §:ssä mainitut ehdot merkitään osakekirjeisiin.

12 §.

Osuuskassa on velvollinen vaadittaessa määrätyssä suhteessa kassalle myönnettyyn luottoon verraten ottamaan yhtiössä osakkeita niiden perusteiden mukaan, jotka siinä tarkoituksessa tullaan asettamaan.

Jos A-osakkeen lunastuksessa korkeampi hinta on suoritettava kuin 11 §:n toisessa momentissa on määrätty, maksetaan erotus yhtiön 23 §:n b) momentin mukaan varatuista varoista.

Kun A-osake siirtyy osuuskassalle, vaihdetaan osakekirja uuteen, joka on merkitty litt. B:llä.

13 §.

Jos osakekirje tai talonki katoaa, meneteltäköön siinä kuten laki sellaista tapausta varten säätää.

14 §.

Yhtiötä edustaa ja sen liikettä hoitaa hallitus, paitsi mikäli se, edellä sanotun tai vasta sanottavan nojalla on hallintoneuvoston tehtävä.

Hallitukseen kuuluu johtaja sekä kaksi valtuutettua, jotka johtajan kanssa ottavat osaa kaikkien luoton myöntämistä koskevien asioiden ratkaisemiseen. Muuten hoitaa yhtiön liikkeen välitöntä johtoa ja hallitukselle kuuluvaa toimintaa sekä sen valtaa ja velvollisuuksia johtaja yksinään, joka myöskin kirjoittaa yhtiön toiminimen.

15 §.

Hallintoneuvostoon kuuluu kuusi jäsentä, jotka ynnä yhtä monta varajäsentä valitaan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Vakinai-

sista ja varajäsenistä eroaa vuosittain kaksi, ensimmäisenä ja toisena vuotena arvan kautta ja sen jälkeen vuoron mukaan.

Jäseneksi ja varajäseneksi voidaan valita henkilö, joka ei ole yhtiön osakas, ehdolla että hän ostaa yhtiössä vähintäin yhden osakkeen.

16 §.

Hallintoneuvosto valitsee keskuudestaan puheenjohtajan sekä varapuheenjohtajan, joka puheenjohtajan ollessa estettynä astuu hänen sijaansa.

Tarpeen tullen voidaan myös toinen varapuheenjohtaja valita.

17 §.

Hallintoneuvosto kokoontuu puheenjohtajan kutsumuksesta niin usein kun asiat vaativat tai hallitus sitä pyytää, ja on päätösvoipa, kun läsnä on viisi jäsentä taikka neljä, jos nämät ovat päätöksestä yksimieliset. Äänten sattuessa tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni.

Hallintoneuvoston kokouksissa pidetään pöytäkirjaa, johon merkitään läsnäolijat, tehdyt päätökset ja erimielisyyden sattuessa, tapahtunut äänestys.

Lähtevät toimituskirjat ja kirjelmät allekirjoittaa hallintoneuvoston puolesta puheenjohtaja.

18 §.

Hallintoneuvoston tehtävä on, paitsi mitä on sanottu 5, 9, 11 ja 12 §:ssä:

1:o ottaa yhtiön hallitukseen johtaja ja valtuutetut, kummatkin kolmen vuoden ajaksi kerrallaan, määrätä johtajan tai valtuutetun ollessa vapaa tai estetty, joku toinen hänen tointansa hoitamaan, erottaa johtaja ja valtuutettu, tarpeen vaatiessa antaa prokuravaltakirja sekä määrätä tarvittava henkilökunta ja sen palkkaedut kuin myöskin, millä tavalla se on palvelukseen otettava ja siitä erotettava;

2:o katsoa, että yhtiön liikettä hoidetaan lain ja tämän yhtiöjärjestyksen sekä yhtiön parhaan mukaisesti, määrätä, missä järjestyksessä asiat on hallituksessa käsiteltävä tai esitettävä sekä valvoa yhtiökokouksen päätösten toimeenpanemista;

3:o johtajan ehdotuksen nojalla määrätä ne yleiset perusteet, joiden mukaan luotto-osuuskuntien tulee olla järjestettyjä sekä hoitaa hallintoaan, lainaustaan ja kirjanpitoaan, tullakseen lainansaajiksi hyväksytyiksi;

4:o samoin johtajan ehdotuksesta päättää, koska osuuskassojen tilit ovat tarkastettavat ja kuka sen on toimittava;

5:o hallituksen ehdotuksen mukaan päättää, onko ja missä määrässä osuuskassalle myönnettävä luottoa, ilman että osuuskassalle tulleet lainaha'ut sitä ennen ovat tarkastetut ja punnitut, jota etua, jollei kysymyksessä ole vähäpätöinen määrä, älköön myönnettäkö, ennenkun on havaittu, että osuuskassaa johdetaan huolella ja varmalla tavalla;

6:o päättää lainojen ottamisesta ja ratkaista kysymyksiä akordin myöntämisestä;

7:o vähintäin kerta vuodessa kolmella tai useammalla jäsenellään tarkastuttaa sekä rahavarat, arvopaperit ja vakuuskirjat, vertaamalla niitä tileihin, että myönnetyt lainat;

8:o puheenjohtajalla ja yhdellä jäsenellä tarkastuttaa se kertomus yhtiön tilasta, mikä joka kuukaudelta laaditaan;

9:o tarkastaa ja tilintarkastajille jättää hallituksen vuosikertomus sekä, jos tilintarkastajien kertomus sen aiheuttaa, vaatia hallitukselta tai antaa oma selitys sen johdosta;

10:o kutsua kokoon yhtiökokous ja valmistaa lain tai yhtiöjärjestyksen mukaan siinä esille tulevat taikka muuten sen käsiteltäväksi ilmoitetut asiat;

11:o toimeenpanna A-osakkeitten lunastukseen tarvittava arpominen; sekä

12:o yhdessä hallituksen kanssa määrätä yhtiön korkokannat ja tilinpäätöksen perusteet.

19 §.

Hallintoneuvoston kokouksissa on johtajalla ja hallitukseen kuuluvilla valtuutetuilla valta olla läsnä ja lausua mielipiteensä; heillä ei kuitenkaan ole äänioikeutta, ellei 18 §:n 12:ssa momentissa toisin ole sanottu.

20 §.

Hallituksen pöytäkirjat ja yhtiön kirjeenvaihto, kirjat ja muut asiapaperit ovat pidettävät hallintoneuvoston kokouksissa saatavilla sekä aina sen puheenjohtajan ja 18 §:n 7 ja 8 momenttien mukaan määrättyjen jäsenten nähtävillä.

21 §.

Yhtiön tilit päätetään kalenterivuosittain ja ovat ennen seuraavan Helmikuun 10 päivää hallituksen vuosikertomuksen ohella jätettävät hallintoneuvostolle 22 §:ssä säädettyä tarkastusta varten.

22 §.

Yhtiön hallinnon ja tilien tarkastuksen kuluneelta toimintavuodelta toimittavat yhtiön tilintarkastajat, jotka, luvultaan kolme ynnä yhtä monta varamiestä, toimintavuoden aikana siksi valitaan, ja on tarkastus alkava seuraavan Helmikuun viimeisenä maanantaina tai ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen.

Tarkastuksesta laativat tilintarkastajat kertomuksen, joka on jätettävä hallintoneuvostolle viimeistään Maaliskuun 15 p:nä.

23 §.

Puhtaasta voitosta, jonka kirjanpäätös tilivuodelta, sittenkun mahdollisesti tarpeelliset poistot on tehty, osoittaa, siirretään:

a) 15 % vararahastoon, ja

b) 25 % rahastoon A-osakkeitten ja, 11 §:n toisessa momentissa mainitun tapauksen varalle, B-osakkeitten lunastusta varten.

Sittenkun kaikki A-osakkeet on lunastettu, pysytetään rahasto kahdenkymmenentuhannen markan suuruisena eikä siihen enään lisää siirretä.

Jälelle jäävästä voitosta, mikäli se riittää, jaetaan osinkona osakkeenomistajille 4½ % kunkin osakkeen määrästä sekä, jos voittoa vielä on jälellä, A-osakkeille sen lisäksi 1 %.

Jos voittoa vielä jää jälelle, siirretään tämäkin jäännös vararahastoon, kunnes tämä nousee miljoonaan markkaan, mutta on sitten yhtiökokouksen käytettävänä; kuitenkaan älköön missään tapauksessa suurempaa osinkoa, kuin yllä on sanottu päätettäkö tai jaettako.

24 §.

Maksettavaksi päätetty osinko suoritetaan vastaavaa kuponkia vastaan kahden kuukauden kuluessa yhtiökokouksesta, hallintoneuvoston määräämänä aikana. Jos kuponki on kadonnut, voidaan kuitenkin osingon nostaminen takuuta vastaan sallia.

Osinko, jota ei ole nostettu kymmenen vuoden kuluessa maksupäivästä, menee yhtiölle.

25 §.

Varsinainen yhtiökokous pidetään vuosittain ennen Huhtikuun 7 p:ää sekä ylimääräinen yhtiökokous, milloin edellinen kokous niin on päättänyt tai hallintoneuvosto sen katsoo tarpeelliseksi taikka myös milloin yhtiökokous lain mukaan on kokoonkutsuttava.

Yksinomaan varsinaisessa yhtiökokouksessa on käsiteltävä ja päätettävä:

a) asiat, jotka lain ja tämän yhtiöjärjestyksen mukaan kuuluvat tällaisen kokouksen tehtäviin; ja

b) johtajan palkkaetujen ja valtuutettujen palkkioiden määrääminen sekä palkkioiden päättäminen hallintoneuvoston jäsenille, mikäli viimemainitut palkkiot katsotaan tarpeellisiksi.

26 §.

Yhtiökokouksessa edustaa osuuskassaa, joka on yhtiön osakas, kassan hallituksen puheenjohtaja taikka joku muu osuuskassan hallituksen jäsenistään sitä varten valitsema.

Osakkeenomistajalla olkoon myöskin valta yhtiökokoukseen ottaa edustajakseen toinen yhtiömies sekä osuuskassalla sellainen henkilö, joka siinä käyttää toisen osuuskassan puhevaltaa.

27 §.

Osakkeenomistajalla on äänivalta hänen osakkeittensa luvun mukaan siten, että

1—2	osakkeesta on	1	ääni
2—5	„ „	2	ääntä
5—10	„ „	3	„
10—20	„ „	4	„
20—40	„ „	5	„

40 tai useammasta on 6 ääntä.

Sen äänioikeus, joka samalla edustaa toista osakkeenomistajaa, määrätään kummankin osakkeitten yhteenlasketun luvun mukaan.

28 §.

Yhtiökokous kutsutaan kokoon kuulutuksen kautta, joka kolmasti julaistaan maan suomalaisessa ja ruotsalaisessa virallisessa lehdessä ynnä kahdessa muussa enimmin luetussa pääkaupungin suomen- ja ruotsinkielisessä sanomalehdessä ensi kerta vähintäin kaksi viikkoa ennen kokouspäivää, ja jossa on mainittava, mitä asioita kokouksessa tulee käsiteltäväksi.

Kaikki mainittuihin asioihin kuuluvat ehdotukset ja asiakirjat ovat kahdeksan päivän kuluessa ennen kokousta pidettävät osakkeenomistajien saatavilla yhtiön konttorissa niinä aikoina, joina se on auki.

29 §.

Yhtiökokouksen avaa hallintoneuvoston puheenjohtaja, jonka jälkeen kokouksen osanottajat miesluvun mukaan valitsevat puheenjohtajan.

30 §.

Muut tiedonannot kuin kutsumus yhtiökokoukseen toimitetaan osakkaille kerta kuuluttamalla, kuten 28 §:ssä on sanottu; kuitenkin on arvan kautta lunastettavaksi langenneen osakkeen omistajalle mikäli mahdollista erikseen ilmoitettava siitä, kuin myös että, jollei hän määräpäivänä, osakekirjan takaisinantamalla, nosta yhtiön konttorista lunastussummaa, summalle lasketaan vain juoksevan tilin korko sanotusta päivästä lähtien.

31 §.

Ilman kaikkien osakkaiden suostumusta älköön yhtiöjärjestykseen tehtäkö muutosta, joka sisältää sallitun korkeimman osingon korotuksen tai vakuuttaa A-osakkeen omistajalle suurempia tai muita etuja kuin yllä on sanottu, älköön myöskään vararahastoa tai osaa siitä liitettäkö osakepääomaan ja osakkeita tästä määrästä ulos annettako tai yhtiötä ilman laissa määrättyä syytä hajoitettako.

Mitä tulee muuhun yhtiöjärjestyksen muuttamiseen, noudatettakoon siinä, mitä laki osakeyhtiöistä säätää.

32 §.

Mitä laissa on säädetty yhtiön harjoittaman pankkiliikkeen valvonnasta valtion puolelta, sovellutetaan tähän yhtiöön, jos Senaatti harkitsee tarpeelliseksi toimeenpanna sellaisen valvonnan.

Sillä välin oli Pellervo-Seuran Johtokunta, tehdäkseen asian maanviljelijöille enemmän tunnetuksi, päättänyt julkaista t:ri GEBHARD'in laatiman pienen esityksen asiasta, nimeltä „Liikepääoman hankkiminen Suomen maanviljelykselle osuustoiminnan avulla“, levitettäväksi yhdessä osakelistojen kanssa kaikille maanviljelys- ja maamiesseuroille, kirkkoherroille ja kuntien viranomaisille sekä yksityisille henkilöille, joitten toivottiin asiata harrastavan. Lisäksi pidettiin suotavana, että piakkoin kokoontuvilla „Pellervon päivillä“ pidettäisiin asiasta esitelmä ja keskustelu.

Kun yhtiöjärjestys, kuten edellä mainittiin, oli vahvistettu, kutsuttiin perustajat koolle 1 päiväksi huhtikuuta päättämään asian perille ajamisesta.

Tässä kokouksessa pidettiin erityisistä syistä välttämättömänä saada yhtiö perustetuksi vielä toukokuulla ja sen tähden päätettiin kaikella tarmolla ryhtyä osakkeita keräämään, huolimatta siitä, että aika oli lyhyt, kelirikko tulossa ja rahanpuute maaseudulla suuri. Lisäksi päätettiin, että väliaikaisesti yhtiön asioita saisi hoitaa Pellervon Toimisto professori A. OSW. KIHLMAN'in valvonnan alaisena ja hänen edesvastuullaan ja että perustava kokous olisi kutsuttava kokoon heti, kun oli käynyt selville, että osakepääoma oli täyteen merkitty ja osakkeista 20 % maksettu.

Seuraavana päivänä pidettiin „Pellervon päivillä“ esitelmä osuuskassa-asiasta. „Päiville“ kokoontunut suuri kuulijakunta — enimmäkseen maanviljelijöitä kaikista osista maata — näytti kuuntelevan sitä mitä suurimmalla tarkkaavaisuudella; avautuihan heille siinä uusia tulevaisuusmahdollisuuksia. Ja esitelmää seuraava keskustelu osoitti, että useat olivat asian merkityksen heti oivaltaneet ja siitä siinä määrässä innostuneetkin, että luulivat osakepääoman tulevan jo samoina päivinä merkityksi, jos vain osakelistat pantaisiin esille; vieläpä esitettiin, että kun pääoma tulisi ylimerkittyä, silloin vähennettäisiin kaupunkilaisilta, jotta laitos heti alusta pitäen tulisi maalaisten käsiin; lopuksi pyydettiin, että seuraavana päivänä ilmoitettaisiin, miten osakkeitten merkitsemisen oli käynyt, jotta osanottajat tietäisivät, tarvitseisiko heidän kotiseudullaan vielä ehkä kerätä osakkeita.

Mutta todellisuus osoitti, että oli liiaksi toivottu juhlainnostuksen puheista, sillä 3,000:sta osakkeesta ei „Pellervon päivillä“ merkitty enempää kuin vähän toista sataa.

Tämän tuloksen vaikutus, kun se tuli osanottajien tietoon, oli kumminkin asian menestyksiselle hyvin tär-

keä. Sillä moni osanottajista lupasi joko julkisesti tai sydämessään kotiseudulleen päästyään sekä itse — keskusteltuaan eukkonsa tai isänsä tai muitten omaistensa kanssa — merkitä että tehdä kaikki voitavansa saadakseen muitakin merkitsemään osakkeita.

Siten he antautuivat yhdessä muitten asianharrastajain kanssa suureen yhteistyöhön, suureen voimainponnistukseen, saadaksensa uuden yrityksen todellakin ajoissa syntymään.

Hankittava pääoma — 300,000 markkaa — tosin itse asiassa ei ollut kovinkaan suuri: jos jonkun maakunnan tai muutamien pitäjienkään maanviljelijät ovat tahtoneet panna pystyyn jonkun liikeyrityksen, josta he ovat toivoneet tuntuvaa hyötyä, ovat he voineet tuollaisen summan saada muutamissa päivissä merkityksi.

Mutta tämän yrityksen laita oli osaksi toinen. Ensiksikin asia oli outo ja sen vuoksi varovaisten mielestä epäilyttävä. Olihan juuri äsken yksi „maanviljelyspankki“ hävinnyt ja tuottanut suurelle yleisölle ennen kuulumattomia tappioita. Toiseksi laitos oli aiottu pieniviljelijöitä varten ja se näkyy jossakin määrin vieroittaneen varakkaampia siitä. Toiset eivät jalomielisyydestä tahtoneet tunkeutua osakkeita merkitsemään, kun laitos oli aiottu vähävaraisia varten; toiset taas lienevät olleet ynseitä koko yritystä kohtaan eivätkä olisi suoneet, että se olisi syntynytkään. Vihdoin oli aika epäsuotuisa sen vuoksi, että rahanpuute oli yleinen maassamme ja että oli kelirikko suuressa osassa maata ja että aika etäänpänä olevilla seuduilla kävi kovin lyhyeksi.

Heti „Pellervon päivien“ päätyttyä ryhtyi Pellervon Toimisto työhön osakelistojen, edellä mainitun kirjasen ja näin kuuluvan kiertokirjeen levittämiseen:

K. K.

Ajateltakoonpa maanviljelijäin yhteistoiminnasta yleensä mitä tahansa, niin täytyy kuitenkin kaikkien ajattelevien kansalaisten käsittää, että huokean liikepääoman hankkiminen entisen lisäksi jonkun seudun maanviljelijöille hyödyttää kaikkia kansanluokkia eikä ainoastaan maanviljelijöitä. Tätä tarkoittaa „Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiö“, kuten tämän mukana lähetetystä kirjasesta lähemmin selviää.

Niin hyvin valtioavun saannin kuin yhtiön hallinnonkin kannalta on tietysti erittäin suotava, että nyt merkittävät osakkeet ja sen kautta koko laitos alunpitäen tulee mikäli mahdollista maanviljelijäin käsiin. Edellytykset Keskuslainarahaston aikaansaamiseksi ovat tällä hetkellä yleensä sangen suotuisat, mutta maanviljelijäin omista toimenpiteistä riippuu ennen kaikkea, voidaanko sitä toteuttaa. Pelättävä on, että erityiset asianhaarat voivat saattaa koko tämän tärkeän yrityksen vaaranalaiseksi, ellei sitä saada tänä keväänä pystyyn.

Toivomme sen vuoksi, että Maanviljelys- ja Talousseurat, Maamiesseurat ja muut maanviljelijäin yhdistykset sekä yksityiset asianharrastajat nyt ryhtyvät tarmokkaasti asiata ajamaan keräämällä osakkeita kukin omalta toiminta-alueeltaan.

Tämän ei myöskään pitäisi olla vaikeata, koska kysymyksessä on verrattain vähäpätöinen, mutta varma ja jotenkin edullinen rahansijoitus. — Tässä suhteessa on huomattava, että koko liikettä ei panna alullekaan, ellei saada valtioapua sen hoitokustannuksiin ja riittäviä valtiolainoja liikepääomaksi, mutta luonnollista on, että kun valtio sijoittaa omia pääomiaan yksityiseen rahalaitokseen, tämä voi tapahtua ainoastaan siinä tapauksessa, että tämä laitos kokoonpanonsa ja toimintansa puolesta tarjoaa aivan erityistä vakuutta luotettavaisuudestaan sekä että sen hoito tulee alituisesti olemaan hyvin tehokkaan ja tarkan valvonnan alainen. Kun yhtiö tästä huolimatta katsoo voivansa ta'ata yksityisten osakepääomalle 7 % koron koko siltä ajalta, jonka se on yritykseen sidottuna, niin on tämä epäilemättä sijoitus, jota on katsottava edulliseksi.

Jos ehkä muutamin paikoin tämän kautta pelätään kilpailua jo olemassa-oleville säästöpankeille, kuten muutamilta tahoilta lienee peloteltukin, niin sopii tähän huomauttaa, että kokemus muissa maissa ei anna tähän tukea. Missä semmoinen pelko ehkä alussa on ilmestynytkin, on se pian haihtunut ja

juuri säästöpankkien lähimmät ystävät ovat ryhtyneet perustamaan osuuskassoja säästöpankin rinnalle, sillä he ovat huomanneet, että nämä laitokset itse asiassa palvelevat eri tarkoituksia, mutta samalla tukevat toisiaan. Säästöpankki antaa lainoja pitemmäksi ajaksi, osuuskassa lyhyemmäksi, edellinen kerää rahoja omalta paikkakunnalta, toinen hankkii lainoja etupäässä ulkoapäin, säästöpankkia ei tavallisesti tarvita kuin yksi kuhunkin kuntaan, osuuskassoja sitä vastoin useampia. Ne seudut, joissa on sekä säästöpankki että osuuskassoja, menestyvät sekä henkisessä että aineellisessa suhteessa parhaimmin. Tämä on maanviljelijäin oma kokemus useasta sivistysmaasta.

Arvoisat osakkeen kerääjät, pyydämme pitämään muistissa, että olojen pakosta voidaan ottaa huomioon ainoastaan ne osakkeenmerkitykset, joista viimeistään toukokuun 20 p. on suoritettu sääntöjen määräämät 20 mkaa kutakin osaketta kohti. Kustannusten ja vaivan vähentämiseksi olisi suotava, että osakkeitten kerääjät myöskin pitäisivät huolta rahojen lähettämisestä Helsinkiin osoitteella Pellervon Toimisto, josta perustajain valitsema väliaikainen rahastonhoitaja, professori A. OSW. KIHLMAN, kantaa osakemaksut.

Siinä tapauksessa, että vastoin toivomustamme voittamattomien vaikeuksien takia yritystä ei voida toteuttaa, lähetetään tietysti suoritetut osakemaksut lyhentämättä takaisin.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Näitä asiapapereita levitettiin perustajille, maanviljelys- ja talousseuroille, maamiesten paikallisille seuroille ja yhdistyksille, kuntien viranomaisille, kirkkoherroille sekä sadoille yksityisille, joilta toivottiin asianharrastusta — yhteensä 2,000 kpl. osakelistoja ja kirjasta noin 6,000 kpl. Jonkun ajan perästä lähetettiin kaikille, jotka olivat saaneet ensimmäisen kiertokirjeen, toinen kirje, jossa selitettiin vielä muutamia kohtia ja kiiruhdettiin keräystä. Sitä mukaa kuin listat palautettiin ja merkityistä osakkeista $^1/_5$ maksua lähetettiin, olivat ne moninkertaisesti rekisteröitävät ja eri tavalla kirjoihin vietävät sekä asianomaisille kuitit lähetettävät. Kun useimmat listat palautettiin vasta touko-

kuulla ja kaikki rekisterit piti olla perustavaan kokoukseen (14/5) kolmessa kappaleessa valmiina, ja varsinkin siitä syystä, että tämän yhtiön osakkeista kaikkein useimmat näkyivät merkitsevän kukin ainoastaan yhden osakkeen, tuli siitä sellainen työnpaljous ja kiire Pellervon Toimistolle, että se piti työssä 3—4 henkilöä aamusta iltaan viikkokausia. Lopulta meni niinkin pitkälle, että aurinko oli jo ylhäällä taivaalla monena aamuna, kun edellisen päivän työ Pellervon Toimistossa päättyi. Mutta siitä ei nuori työväki ollut pahoillaan, kun tiesi olevansa mukana luomassa uutta, voimakasta vipusinta kansamme taloudelliselle kehitykselle.

Ja tiedettiinhän, että toiset ponnistivat voimiaan kaukana salomailla saman tarkoituksen eteen. Tiedettiinhän, miten siellä täällä kulettiin suksilla tai ajettiin kelirikossa pitkiä matkoja keräämässä noita yksiä osakkeita ja miten siellä paljon sai liikkua aivan turhaankin, saamatta mitään näkyvää aikaan.

Seuraavassa tahdomme antaa muutamien otteitten niistä monista kirjeistä, joita Pellervolle tähän aikaan saapui, tulla julkisuuteen, osoittamaan, millaisilla tunteilla työtä tehtiin maaseudulla, millaisilla toiveilla asiaa siellä odotettiin.

Eräästä Hämeen pitäjästä kirjoittaa seurakunnan kirkkoherra:

„Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiön osakkeita *ei kukaan* täällä *merkinnyt*, vaikka oikein kehoittamalla kehoitin saarnastuolista seurakuntalaisia asiaa kannattamaan ja lähetin paperit kiertämään. Syyt tähän onnistumattomuuteen ovat mielestäni seuraavat:

1) nykyinen *rahapula* köyhän kansan keskuudessa. — Täkäläiset *varakkaammat* taas *eivät* — mikäli olen kuullut — *tunnu asiaa* juuri *suosivan;*

2) liian lyhyt aika osakkaiden keräykseen ja sen

lisäksi kevät-*kelirikko*, jolloin kaukaisempain pakinoille ei päässyt;

3) tämän seudun asukkaiden tunnettu hitaus uusien asiain kannattamiseen, jonka vuoksi olisi Pellervo-Seuran asiamiehen oikein *aikaa säästämättä tultava* tänne *asiaa teroittamaan;*

4) ettei köyhällä kansalla tunnu olevan mitään toiveita siitä, että täkäläinen kunta eli paremmin sanoen sen *pieni, kaikessa määräävä harvalisto* takauksellaan rupeaisi vast'edes pienitilallisille välittämään lainoja sanotusta rahastosta!

5) vallankin nykyään täällä vallitseva eri ryhmien toisiaan jyrkästi vastustava mieliala, josta tässä ei ole tarvis tarkemmin mainita, on kaikkea muuta kuin yhteistä etua valvova.

Olen ikävissäni, ettei yleisö täällä ollut suotuisaa tärkeälle asialle. Ehkä muualla ovat edistysasiaa suosivampia kuntalaiset!"

Tämän kirjeen 4:s kohta osoittaa, että asiaa todellakin tarvitseisi „teroittaa" „köyhälle kansalle", jotta tuollainen turha pelko haihtuisi.

Muutamasta Savon pitäjästä kirjoitetaan:

„Keräämiseni huonoon tulokseen vaikuttivat monet syyt. Jotkut arvelivat, että yritys kun on *herrain alottama*, niin voivat nämä pitää sen yksissä käsissä ja lopulta saattaa käydä niinkuin *Maanviljelyspankin*, sekä suurin osa voi mennä herrain palkkoihin, komiteain istuntoihin t. m. s.

Yksi pahin haitta oli eräs tilaisuus, jossa oli *pappi*, a kun hän *ei* yhtynyt eikä *näyttänyt suosiolliselta asialle*, niin jäi siinäkin tapauksessa useita miehiä pois, jotka varmaan olisivat merkinneet hänen esimerkkiään seuraten.

Mutta suurin kaikista vaikeuksista oli asian uutuus

ja huono raha-aika. Nyt oli sen lisäksi parhaallaan *kruunun ja kunnan saatavain kanto,* joten rahat olivat menneet tarkoin niihin.

Toivoisin, että tämä isänmaalle niin tärkeä asia onnistuisi hyvin. Jos ei vielä tällä kertaa onnistuisi, olisi sitä koetettava vielä uudestaan. Jotkut osakkeen kirjoittajista ovat sanoneet lisäävänsä osakkeita, jos summa ei tule täysin merkityksi. Kyllä tämä uudella kertaa läpi menee. Kansamme on jäykkä, niinkuin sen luontokin. Siihen ei kevätauringon säde hevillä pysty. Mutta kun tuuli kerran kylmältä puolen pois kääntyy ja aurinko yhä vaan lämmittää, virkoo luonto uuteen eloon. Samoin kun tämä aate (yhteistoimintaaate) tulee kansallemme elävänä esille, elää se todellakin ja rupee versomaan. Sentähden suokoon Jumala Teille, aatteen alkajille, voimia toimimaan tehokkaasti näin kalliin isänmaallisen asian eduksi.“

Maanviljelyspankin surkean kuuluisa kohtalo on pelottanut useita. Pellervossa on kymmenittäin kirjeitä, joissa valitetaan samaa asiaa. Uskaltavatpa jotkut väittää sitäkin, että Keskuslainarahasto olisi muka perustettu Maanviljelyspankin tappioita korvaamaan! Eräästä Etelä-Pohjanmaan ruotsalaisesta kunnasta kirjoitetaan siellä arvellun, että: „Namnet är så finskt, att det ovilkorligt måste hafva någonting gemensamt med den finska banken, Maanviljelyspankki[1]).“ — Tällaisista lausunnoista, jatkaa kirjoittaja, huomaamme selvään, että Maanviljelyspankin huonot ja halpamaiset yritykset tekevät ainakin näillä seuduin suurinta haittaa uuden laitoksen syntymiselle.

Lukuunottamatta niitä kruunun ja kunnan maksuja, joista savolainen kirjeessään mainitsee, olivat var-

[1]) Nimi on siksi suomalainen, että se osoittaa yrityksellä varmaan olevan jotakin yhteistä Maanviljelyspankin kanssa.

sinkin rahamiehemme samoihin aikoihin sijoittaneet varojansa muuannekin. Kansallispankki ja Yhdyspankki olivat näet molemmat korottaneet osakepääomaansa myymällä uusia osakkeita miljoonan markan arvosta. Nämä osakkeet olivat vanhojen, luotettujen rahalaitosten papereita ja kiiruhtivat niitä sekä varakkaat että vähempivaraiset kilvan merkitsemään. Kirjeissä mainitaankin, että Keskuslainarahaston osakkeiden menekki kärsi m. m. myöskin tästä.

Vielä ilmaisevat muutamat maaseutulaisten kirjeet, että Pellervo-*aatteella on ollut vastustajiakin* ja että Keskuslainarahaston syntymistäkin on vastustettu. — Niinpä eräästä Viipurin läänin kunnasta kirjoitetaan:

„Syyt siihen, etten tähän saakka ole saanut yhtään osaketta ovat seuraavat:

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

On ilmestynyt tännekin Pellervo-aatteen vastustajia. Sen tulin huomaamaan, kun eräässä kokouksessa koetin saada muutamia Keskuspankin osakkeita merkityksi, esiytyi muuan henkilö selittämään aatetta vastaan, joten kaikki toiveeni menivät myttyyn. Niiden henkilöjen luona, joilta Pellervon päiviltä palattuani pidin varmana saada muutamia osakkeita, oli ehtinyt L:n asiamies kiertää. Hän sai täältä oppaan, joka tiesi, minkä talon pihaan on ajettava; nekin näin ollen kielsivät, kun ovat yhtyneet L:n.“ (Eräs Helsingissä toimiva liikeyritys.)

Eräästä Pohjois-Savon kunnasta kirjoitetaan:

„Ymmärrettiin, miten tärkeitä „pienten“ auttajia kassat ovat, miten on melkein mahdoton yhteisostojakaan suuremmassa määrin panna toimeen ilman kassaa, ja loppuna oli, että — vähempivaraiset merkitsivät osakkeita, raharikkaat vetäytyivät monessakin pai-

koin pois. Onpa niinkin, että useammat yhtyivät yhdessä ottamaan osakkeen. Yhden nimi tietysti pantiin paperiin, mutta „yhteisostajat“ tekivät sopimuksen keskenään osakkeen maksamisesta. Ei ollut aikaa kysyä Pellervolta, saako näin tehdä, mutta varmasti pidimme sitä oikeana. Siinähän yhteistoiminta mitä kauneimmassa muodossa esiintyy, sillä nykyoloissa tuntuu osakkeiden otto monestakin suoralta uhraukselta yhteishyvän eteen.“

Itä-Karjalasta kirjoitetaan:

„Rahapula täällä on ollut voittamattomana esteenä osakkeiden myynnille. *Itä-Karjala* on muuten, ikävä kyllä, *liian vähän kehittynyt kyseessä olevata asiata varten.* Pikkutilalliset etenkin tällä paikkakunnalla eivät näy luottavan toisiinsa sen vertaa, että tätä nykyä uskaltaisivat osuuskuntia perustaa.“

Tällaisia kirjeitä ja tyhjiä listoja kun saapui tiheään tai kun listalla tavallisesti oli ainoastaan yksi ainoa osake, niin asia näytti täällä Helsingissä jo yhteen aikaan hyvinkin toivottomalta.

Ja kun tultiin siihen päivään, jolloin oli määrä kaikkien osakkeitten olla merkittynä, jos mieli saada yritys sinä kevännä pystyyn, niin huomattiin, että puuttuikin vielä noin 1/3 osa eli 100,000 markkaa. Silloin pidettiin jälleen Pellervon Johtokunnan kokous — vakavimpia, mitä Pellervon Johtokunnalla koskaan on ollut —, jossa päätettiin, että yritystä ei saisi vielä jättää sillensä, vaan lupasi kukin ryhtyä taholla nsa erityisiin ponnistuksiin osakepääoman täyteen saamiseksi. Siinä tarkoituksessa matkustivat muutamat Johtokunan jäsenet isompiin kaupunkeihin kääntyäkseen muutamien henkilöitten puoleen, joitten tiedettiin usein kannattaneen uusia isänmaallisia yrityksiä; toiset Johtokunnan jäsenistä ottivat samalla tavoin

kirjoittaakseen kirjeitä. Tällä tavalla kertyi muutamissa päivissä useampia kymmeniä tuhansia. Erityisesti on mielestämme syytä mainita kauppaneuvoksetar EVA AHLSTRÖM, joka aikanaan niin runsaalla kädellä avusti Pellervon työtä ja joka nyt tässä ahdingossa tuntuvammin kuin kukaan muu tuki uutta yritystämme, merkitsemällä 100 osaketta. Avuksi riensivät vielä muutamat asiaaharrastavat ylioppilaat, jotka uhrasivat useampia päiviä käydäkseen satojen henkilöitten luona Helsingissä, ja saivat siten hekin toistakymmentä tuhatta markkaa merkityksi. Lisäksi tuli vielä paljon osakkeita maaseudulta: hitaat maanviljelijät eivät olleet ehtineet saada listojaan määräpäivään, vaan tuli niitä sen jälkeen vielä suuret määrät.

Tällä tavoin saatiin todellisen, eri kansanluokkien, eri maanosien ja eri ikäisten yhteisen voimainponnistuksen kautta viime hetkessä pääoma täyteen, jopa vähän ylikin merkityksi.

Tämä käypi esiin alla olevasta taulusta:

a) Keskuslainarahaston osakepääoman hankkijat.

Osakepääoman hankkijoita.	Osakkeita.	% koko osakeluvusta.
Pellervo-Seuran Johtokunta ja virkamiehet	903	30,1
Kuntien viranomaiset	540	18,0
Maamies- y. m. paikallisseurat	360	12,0
Pankit	273	9,1
Papit	195	6,5
Ylioppilaat	133	4,4
Muut yksityiset asianharrastajat	535	17,9
Maanviljelys- ja talousseurat	61	2,0
Summa	3,000	100: —

Näemme tästä taulusta, että Pellervon Johtokunta ja virkamiehet ovat hankkineet noin 1/3:n (sii-

hen myöskin luettuna se satamäärä, mitkä saatiin Pellervon päivillä); toisen 1/3:n ovat maanviljelijät itse (kuntien viranomaiset, maanviljelys- ja maamiesseurat) ja kolmannen 1/3:n muut asianharrastajat, kuten papit ja ylioppilaat, sekä pankit hankkineet. Kuten tästä käy selville ja kuten luonnollisesti jo edeltäkäsin voi arvatakin, ei tätä laitosta olisi voitu saada pystyyn muuten kuin sellaisten asianharrastajain ponnistusten kautta, joilla siitä ei tule olemaan mitään tahi ei ainakaan mitään sanottavaa omaa etua.

Mistä saatiin osakepääoma? Tämä selviää seuraavasta taulusta:

b) Keskuslainarahaston osakkeenomistajia ja osakkeita maaseuduilla ja kaupungeissa.

Lääni	Osakkeenomistajia				Osakkeita			
	Kaikkiaan		Niistä		Kaikkiaan		Niistä	
	Kpl.	%	Maaseuduilla	Kaupungeissa	Kpl.	%	Maaseuduilla	Kaupungeissa
Uudenmaan l. . .	272	20,0	83	189	723	24,1	125	598
Turun ja Porin l.	268	19,7	234	34	632	21,1	448	184
Hämeen l. . . .	130	9,5	117	13	279	9,3	187	92
Viipurin l. . . .	152	11,2	100	52	391	13,0	145	246
Mikkelin l. . . .	51	3,8	39	12	94	3,1	71	23
Kuopion l. . . .	191	14,1	140	51	267	8,9	183	84
Vaasan l. . . .	184	13,5	160	24	362	12,1	280	82
Oulun l.	112	8,2	54	58	252	8,4	92	160
Summa	1,360	—	927	433	3,000	—	1,531	1,469
Prosenteissa			68,2	31,8			51,0	49,0

Siitä näkyy siis, että osakepääomasta jotensakin tasan puolet on maalaiskunnista, toiset puolet kaupungeista, vaikka osakkeita kyllä on noin 2/3 osaa maaseudulta. Tämä taulu siis todistaa, että ellei kaupunki-

väestö olisi tarmokkaasti ehättänyt maalaisille avuksi, olisi yritys jäänyt perustamatta. Usein kuulee maanviljelijäin katkeruudella puhuvan siitä, että kaupunkilaiset heitä tavalla tai toisella sortavat tai polkevat. Mutta tässäkin on selvä todistus siitä, että kaupunkilaiset voivat ratkaisevilla hetkillä, kun on kysymyksessä yleishyvää tarkoittava toimi, joka vaatii nopeaa ratkaisua, tuntea ja toimia tämän asian hyväksi, vaikkapa siitä kaikki suoranainen hyöty tuleekin maanviljelijöille.

Niinikään usein moititaan, että pääkaupunkilaiset muka polkevat maaseutua. Tästä taulusta näemme, päinvastoin, että pääkaupunki voipi auttaa maaseutua; näemme nimittäin että Uudenmaan läänissä ja sen kaupungeissa on enin osakkeita merkitty ($^1/_5$ osa), ja arvata voipi, kuten asiata tutkittaessa on käynyt ilmi, että melkein kaikki niistä on Helsingissä merkittyjä. Pääkaupunki on siis suorastaan tehnyt mahdolliseksi tämän maalaisväestön hyväksi aiotun laitoksen.

Uudenmaan jälkeen on enin osakkeita merkitty Turun ja Porin sekä Vaasan läänien maaseuduilla, eli niillä seuduin maatamme, joissa yhteistoimintaaate on parhaiten päässyt toteutumaan. Sitten seuraa Viipurin läänin kaupungit ja vasta sen jälkeen tulee Hämeen läänin maaseutu, joka, kuten tunnettu, on varakkaimpia koko maassamme. Että Viipurin, Mikkelin ja Oulun läänien köyhä ja useissa kunnissa takapajulla oleva maalaisväestö ei kykene paljoa tällaiseen yritykseen osaa ottamaan, ei voine ketään oudoksuttaa. Enemmän kummastuttaa se, että köyhän Kuopion läänin maaseudulta on keräynyt yhtä paljon osakkeita kuin varakkaasta Hämeestä; sitä kai ei voine muutoin selittää, kuin että siellä on

ollut innokkaita aatteen ystäviä, jotka ovat voineet saada pienitilalliset asiata ymmärtämään.

Lienee ehkä huvittavaa edellisen lisäksi vielä nähdä, mitkä ne kunnat ovat, joissa on enin osakkaita: Maalaiskunnista niitä on enin Ilmajoella *(Va)* 36, Perniössä *(T.* ja *P.)* 24, Maalahdessa *(Va)* 20, Vihdissä *(U.)* 19, Pöytyällä *(T.* ja *P.)* 18, Jalasjärvellä *(Va)* 18, Lopella *(H.)* 15, Loimaalla *(T.* ja *P.)* 14, Isossakyrössä *(Va)* 14. Vähintäin 10 osakasta on, paitsi yllä luetelluissa, vielä seuraavissa maalaiskunnissa: Pukkila *(U.)*, Lieto, Piikkiö, Punkalaidun ja Vehmaa *(T.* ja *P.)*, Räisälä ja Viipurin pitäjä *(Vi)*, Rantasalmi ja Sysmä *(M.)*, Iisalmi, Kontiolahti ja Maaninka *(K.)*. Näemme siis, että Oulun läänissä ei ole yhtään ja Hämeen läänissä ainoastaan yksi kunta, jota vastoin Turun ja Porin läänissä on suuri joukko kuntia, joissa Keskuslainarahaston osakkaita löytyy 10 tai enemmän.

Mainitsemista myöskin ansaitsee, että Keskuslainarahaston osakkeita on enemmässä kuin 300:ssa kunnassa ja miltei kaikissa maamme etäisimmissäkin kolkissa; niin hyvin Ahvenanmaalla kuin Itä-Suomessa, kuten esim. Muolaassa, Tohmajärvellä, Ilomantsissa, Pälkjärvellä, Nurmeksessa, Rautavaaralla, Nilsiässä, ja niin hyvin Uudellamaalla kuin kaukana pohjoisessa, kuten Sotkamossa, Suomussalmella, Kuusamossa, Pudasjärvellä, Ylitorniossa ja Sodankylässä saakka. Yleensä täytyy kumminkin sanoa, että ruotsalainen maalaisväestö pysyi asialle jokseenkin vieraana.

Kutka kansanluokat *omistavat* Osuuskassojen Keskuslainarahaston?

Erittäin merkilliseksi tulee vastaus tähän kysymykseen. Seuraavasta taulusta näemme, että enimmät osakkeet (50,9 %) omistavat virkamiehet, maisterit,

c) Osakkeiden jakaantuminen osakkaiden ammatteihin katsoen.

Lääni	Kaikkiaan		Niistä									
			Maanviljelijöitä		Kaupipaita, tehtaalijoita ja käsityöläisiä		Virkamiehiä, maisterejä, ylioppilaita ja muita säätyläisiä		Ammatti- ja osuuskuntia, säästöpankkeja y. m. yhdistyksiä ja seuroja	
	Osakkaita	Osakkeita	Osakkaita	Osakkeita	Osakkaita	Osakkeita	Osakkaita	Osakkeita	Osakkaita	Osakkeita
Uudenmaan l. .	272	*723*	51	*73*	18	*57*	203	*593*	—	—
Turun ja Porin l.	268	*632*	151	*234*	16	*207*	100	*190*	1	*1*
Hämeen l. . . .	130	*279*	82	*114*	17	*58*	29	*105*	2	*2*
Viipurin l. . . .	152	*391*	59	*84*	31	*108*	60	*197*	2	*2*
Mikkelin l. . . .	51	*94*	28	*45*	—	—	20	*37*	3	*12*
Kuopion l. . . .	191	*267*	100	*125*	23	*38*	67	*103*	1	*1*
Vaasan l. . . .	184	*362*	105	*162*	11	*38*	61	*143*	7	*19*
Oulun l.	112	*252*	30	*45*	15	*46*	66	*160*	1	*1*
Yhteensä	1,360	*3,000*	606	*882*	131	*552*	606	*1,528*	17	*38*
Prosenteissa	—	—	44,6	*29,4*	9,6	*18,4*	44,6	*50,9*	1,2	*1,3*

ylioppilaat ja muut sentapaiset säätyläiset. Tämä on jo vuosikymmeninä ollut kuvaavaa meidän taloudelliselle elämällemme. Nämät kansan ainekset, jotka itse omistavat verrattain vähän ja itse tulevat itse asiassa liikkeestä suoranaisesti vähimmin hyötymään, ne ne ovat panneet alulle monta suureksi kehittynyttä liikeyritystä maassamme. Tällaisen tosiasian pitäisi jotakin opettaa niille, jotka eivät muutoin tahdo tunnustaa paljo arvoa kirjalliselle sivistykselle.

Maanviljelijöitä on toki miesluvulta täsmälleen yhtä monta kuin edelliseen ryhmään kuuluvia (606), mutta heidän merkitsemänsä osakepääoma ei ole paljoa päälle puolen (29,4 %) siitä, mitä virkamiehet, maisterit y. m. omistavat. Maanviljelijäin joukossa on

harva meidän tunnetuimmista suurtilallisistamme, enemmistö on keskikokoisten ja pienten tilain omistajia; lisäksi on mukana vuokraajia ja torppareitakin.

Tehtailijain ja kauppiaiden käsissä on ainoastaan 18,4 % pääomasta; enin osa tähän ryhmään kuuluvista osakkeista on merkitty Turussa, jossa osuustoiminta-aatteella on aina Pellervon perustamisesta alkaen ollut lämpimiä kannattajia, sekä Viipurissa, jonka kaupungin liikemiehet myöskin ovat kauan olleet tunnettuja suurten aatteitten auliista kannattamisesta.

Oudoksutti meitä jonkun verran, kun näimme, että maanviljelysseurat ja -yhdistykset ja muut maanviljelijäin perustamat yhteiset yritykset niin vähän ottivat osakkeita, ainoastaan 38 eli 1,3 %. Ja huomaamista ansaitsee, että Uudenmaan lääni tässä suhteessa näyttää esimerkkiä. Vaasan lääni sitä vastoin on tässäkin enemmän kuin muut osoittanut käsittävänsä osuustoiminnan merkityksen.

Tämä seikka tulee kuitenkin ajan oloon korjaantumaan, sillä säännöistähän muistamme, että Keskuslainarahaston omistajiksi tulevat vähitellen osuuskassat ja niitähän maanviljelijät jo ovat ruvenneet perustamaan — toistaiseksi muualla paitsi Uudenmaan läänissä.

Vielä on meidän tutkittava, missä määrin „kapitalismilla“ on valtaa tässä osakeyhtiössä. Se käypi selville seuraavasta taulusta:

Osakkeiden *jakaantuminen* eri henkilöille *osakeluvun mukaan.*

1	osakkeen	omistajia	951
2	„	„	189
3	„	„	51
4	„	„	11
5	„	„	93
6	„	„	4

7	osakkeen omistajia	2
8	„ „	1
9	„ „	1
10	„ „	37
11	„ „	1
13	„ „	1
15	„ „	2
20	„ „	9
25	„ „	2
40	„ „	2
50	„ „	1
70	„ „	1
100	„ „	1
	Yhteensä	1,360

Näiden valta yhtiökokouksissa on seuraava:

1—2	osakkeen omistajia,	joilla on	1	ääni,	oli	1,140	eli	83,8 %
3—5	„ „	„ „	2	ääntä,	„	155	„	11,4 %
6—10	„ „	„ „	3	„	„	45	„	3,4 %
11—20	„ „	„ „	4	„	„	13	„	1,0 %
21—40	„ „	„ „	5	„	„	4	„	0,2 %
41—100	„ „	„ „	6	„	„	3	„	0,2 %
					Yhteensä	1,360	eli	100 %

Taulu ei kaipaa selityksiä; tuskinpa paljoa erehtyisi, jos väittäisi, että Keskuslainarahasto on maailman kansanvaltaisin osakeyhtiö.

Tällä tosiasialla on jo ollut ja tulee vastakin olemaan yrityksen edulliselle kehitykselle suuri merkitys. Se ei ole voinut olla vaikuttamatta hallitukseen, kun se ratkaisi kysymyksen valtioavun myöntämisestä yritykselle, eikä se voi vastakaan olla paljon painamatta, kun Keskuslainarahasto katsoo tarpeelliseksi kääntyä joko hallituksen tahi valtiosäätyjen tai yleisön puoleen. Toiselta puolen osakkaitten paljous on jo matkaansaanut ja tulee vastakin tuottamaan myöskin jonkun

verran hankaluuksia: suurta kirjeenvaihtoa, paljon postikuluja y. m. s.

Keskuslainarahaston perustava kokous pidettiin toukokuun 14 p:nä 1902 Helsingissä, Fennia-hotellissa. Läsnä oli 182 osakasta.

Omituista oli katsella tässä suureksi aiotun rahalaitoksen perustavassa kokouksessa läsnä olevia osakkaita: Ensiksikään siinä ei näkynyt monta, tuskinpa yhtään enemmän tunnettua liike- tahi rahamiestä. Vähälukuinen oli myöskin maanviljelijäin ryhmä, mutta sehän oli jokseenkin luonnollista, osakkaina kun oli melkein yksinomaan pienitilallisia ja peltotyöt heitä pitivät juuri lujimmillaan. Kolmanneksi veti huomiota puoleensa se, että useimmat läsnäolijoista olivat verrattain nuorta väkeä, useimmat enemmän tai vähemmän tuntemattomia toisilleen ja suurelle yleisölle: merkkinä siitä, että tässä oltiin luomassa jotakin uutta, meillä tähän asti tuntematonta, joka ensiksi viehätti nuoria ja jonka piti vaikuttaa nuorentavasti.

Perustava kokous valitsi yhtiölle hallintoneuvoston, johon tulivat vakinaisiksi jäseniksi maanviljelijä J. E. ANTILA, tilanomistaja, vapaaherra AXEL CEDERCREUTZ, maisteri BRUNO GRANIT, professori A. OSW. KIHLMAN, senaattori JULIAN SERLACHIUS ja kauppias JULIUS TALLBERG sekä heidän varamiehikseen maisteri ONNI HALLSTÉN, senaattori AUGUST NYBERGH, tohtori J. K. PAASIKIVI, senaatin kanslisti A. E. WASASTJERNA, tilanomistaja, vapaaherra OTTO WREDE ja ratsutilallinen K. WÄRRI.

Näitä henkilöitä valitessa pantiin erityistä painoa siihen, että heitä tulisi mahdollisimman monta sellaista, joille osuustoiminta-asia oli tunnettu, koska tämän ensimmäisen hallintoneuvoston tulee määrätä ne periaatteet, joitten mukaan yhtiön on toimittava. Samalla oli

myöskin pidetty silmällä, että hallintoon saataisiin sekä maanviljelijöitä että liike- ja lakimiehiä, ja myöskin, että siinä tulisi olemaan yhtä monta molemmista puolueistamme ja yhtä monta maaseudulta kuin pääkaupungista, jotta yhtiön hallinto todella tulisi pitämään yleistä ja yhteistä etua silmällä ja että sen liikkeeseen ei millään tavoin sekotettaisi sille vieraita pyrintöjä.

Hallintoneuvosto sai ensimmäiseksi tehtäväkseen hakea hallitukselta valtioapua, jota ilman yhtiö ei voisi toimia. Sen vuoksi perustamispäätös tehtiinkin sillä edellytyksellä, että tarpeellinen valtioapu saataisiin.

Hallintoneuvosto piti ensimmäisen kokouksensa jo seuraavana eli 15 p. toukokuuta ja valitsi siinä puheenjohtajakseen professori KIHLMAN'in ja varapuheenjohtajakseen senaattori SERLACHIUS'en sekä hyväksyi näin kuuluvan valtioavun hakemuksen, joka jätettiin K. Senaattiin jo 16 päivänä:

„Viime valtiopäivillä jätettiin molempiin maataviljeleviin säätyihin ehdotus anomukseksi valtion kannatuksesta maanviljelijäin osuustoiminnalle perustuville luottolaitoksille. Näissä anomusehdotuksissa esitettiin m. m.:

„Kuten tunnettu, on Hallitus viime aikoina kääntänyt huomiotansa maan tilattoman väestön taloudelliseen asemaan ja ryhtynyt jo osittain toimenpiteihinkin helpottaaksensa oman maan hankkimista tälle maalaisväestön osalle siten auttaaksensa tätä väestöä pääsemään tilalliseksi. Täydellisesti tunnustaen näiden toimenpiteiden suuren yhteiskunnallisen merkityksen, mikäli niihin ryhdytään järjellisellä ja tarkoitusta vastaavalla tavalla, rohkenevat allekirjoittaneet kuitenkin viitata siihen, että eri seuduista maata olevien asiantuntijoiden lausuntojen mukaan, tilattomalla väestöllä viimeisinä aikoina on ollut verrattain hyvä taloudellinen

asema, monin paikoin parempikin kuin tilallisilla, etenkin pikkutilallisilla. Sitä vastoin ovat viimeksimainittujen elinehdot viimeisenä vuosikymmenenä olleet sangen vaikeat, pääasiallisesti senvuoksi että nykyaikainen maatalous meilläkin on alkanut yhä enemmän muuttua luonnontaloudesta rahataloudeksi, sekä senvuoksi että pikkutilallisilta melkein tykkänään puuttuu sopivasti järjestettyä liikeluottoa. Mutta järki- ja voimaperäinen maanviljelys on meidän aikoinamme mahdoton ilman soveliaasti järjestettyä liikeluottoa. Se ei voi ajan pitkään kilpailla muiden tässä suhteessa parempiosaisten maanviljelysten kanssa.

Osittain tämän luoton puutteen tähden on viimeisinä aikoina joukko meidän pikkutilallisiamme ollut pakotettu luopumaan maastansa ja lisäämään tilattomien lukumäärää. Helposti ymmärrettävää on, kuinka turmiollinen seuraus tähän suuntaan menevästä kehityksestä olisi yhteiskunnalliselle elämällemme. Nämä asianhaarat esitettiin useissa anomusehdotuksissa 1897 vuoden valtiopäivillä ja niistä johtui, että Säädyt yhteisesti anoivat Hallitukselta, että Hallitus ottaisi harkitaksensa, kuinka luottolaitoksia pikkutilallisia varten voitaisiin saada aikaan. Kun kuitenkin on tunnettu, ettei missään maassa ole voitu aikaansaada vakavaa yksityisluottoa pikkutilallisille muuten kuin yhteistoiminnan kautta, ei ole ihmeteltävä, että Hallitus on jättänyt mainitun säätyanomuksen huomioon ottamatta, siksi kunnes Hallituksen laatima lakiehdotus osuustoiminnasta on saavuttanut valtiomahtien hyväksymisen.

Toisista maista saatu kokemus osoittaa kuitenkin, että pienet paikalliset luottolaitokset eivät vastaa tarkoitustansa, jollei niitä tue niitä varten erityisesti järjestetty keskuslaitos. — Tällaisen laitoksen tarpeellisuus ei ole missään suurempi kuin meidän maassamme,

jossa yksityinen rahansaanti, etenkin maaseudulla, on huono. Varma on, että sellainen laitos on lähimmässä tulevaisuudessa näyttäytyvä tarpeen vaatimaksi, sen jälkeen kun jo mainittu lakiehdotus osuustoiminnasta on saanut vahvistuksen.

Luottosuhteet meillä ovat kuitenkin sitä laatua, että puheena ollutta keskusluottolaitosta on sangen vaikea saada aikaan, ellei siihen valtiovaroista saada melkoista kannatusta. Tuollaisia keskusluottolaitoksia, jotka nauttivat valtion kannatusta toisessa tai toisessa muodossa, on meillä jo entuudeltaan. Paitsi että Suomen Pankki, joka pääasiallisesti palvelee kauppaa ja teollisuutta, on valtion laitos, on Hypoteekkiyhdistys, joka on perustettu suurempien tilanomistajien kiinteimistöluottoa varten, saanut voimallista tukea valtion puolelta. On sentähden otaksuttava, että pikkutilallisten luoton hyödyksi laitettu keskuslaitos yhtä hyvin voisi vaatia valtion väliintuloa. Tämä otaksuminen tuntuu meistä erittäin luonnolliselta, koska rahakkaissa ja korkealle kehittyneissäkin maissa on katsottu välttämättömäksi antaa valtioapua tällaisille laitoksille. Niinpä määräsi Ranskan edustuslaitos 1897 mainittuun tarkoitukseen aluksi 40 miljoonaa francia. Nämä varat annetaan korottomasti yhteistoiminnan perustalla laadituille paikkakunnallisille keskuskassoille maassa. Preussissa on 1895 perustettu samaa tarkoitusta varten valtionlaitos, jota vähitellen, tarpeen mukaan, on varustettu huokealla valtiolainalla. Viimemainittu nousee tätä nykyä 50:een miljoonaan Saksan markkaan. Unkarissa on vuonna 1899 perustettu keskuskassa samanlaisessa tarkoituksessa, ja vaikka se on yksityinen laitos, on sille annettu valtioapua niin hyvin pääoman lisäyksen muodossa kuin hoitokustannusten korvaamiseksi. Norjassakin on asiantuntevalta taholta

tehty ehdotus, että sellainen keskuspankki saisi nauttia 3-prosentista valtiolainaa ja sitä paitsi apurahaa hoitokustannuksiin.“

Näitten ehdotusten johdosta Suomen Valtiosäädyt liittivät alamaiseen vastaukseensa Teidän Keisarillisen Majesteettinne armolliseen esitykseen osuustoimintalaista alamaisen anomuksen siitä

> että jos yksityisten alotteesta saadaan aikaan tarkoituksenmukaisesti järjestetty keskuslainarahasto, jonka tarkoituksena on osuuskuntain välityksellä tyydyttää pienten maanviljelijäin ynnä muiden elinkeinonharjoittajain luoton tarvetta, valtio sille myöntäisi tarpeellista kannatusta.

Tämän anomuksen johdosta on Teidän Keisarillinen Majesteettinne 7/20 päivänä kesäkuuta 1901 katsonut hyväksi armossa antaa Keisarilliselle Senaatille toimeksi tehdä alamainen esitys siinä tapauksessa, että anomus valtioavusta puheena olevaa tarkoitusta varten Senaattiin jätetään.

Tämän johdosta rohkenevat allekirjoittaneet, „Osuuskassojen Keskuslainarahasto-Osakeyhtiön“ hallintoneuvoston jäseninä, mainitun yhtiön puolesta syvimmässä alamaisuudessa pyytää sellaista kannatusta, jota Säätyjen tekemä ja Teidän Keisarillisen Majesteettinne armossa hyväksymä anomus edellyttää, ja pyydämme siinä suhteessa esittää seuraavaa:

Yhtiön tarkoituksena on harjoittaa lainausliikettä välittämällä lainoja osuuskunnille siten hankkiakseen maalaisväestölle ja erittäinkin pikkuviljelijöille tarpeellista luottoa mahdollisimman edullisilla ehdoilla. Jos vaadittaisiin todistusta sen aatteen oikeutuksesta, jota yhtiö tahtoo toteuttaa, ja tämäntapaisen laitoksen tarpeellisuudesta, niin tarvitsee ainoastaan viitata siihen lämpimään osanottoon, joka kaikkialla maassa on tul-

lut yhtiön perustamisen osaksi, osanotto, joka on ollut siksi suuremmoinen, että vastinetta sille ei voi löytää omassa maassa ja tuskin muuallakaan.

Yhtiön perusti kolmekymmentäyksi eri osassa maata asuvaa ja eri yhteiskuntaluokkaan kuuluvaa henkilöä. Kun sitten vahvistus yhtiön säännöille, josta pyyntö tehtiin 3 päivänä syyskuuta 1901 eli siis kohta sen jälkeen kun Osuustoimintalaki oli astunut voimaan, oli saatu 6 p:nä maaliskuuta 1902, merkittiin kaikki yhtiön 3,000 osaketta, jopa yli määränkin, tuossa suhteellisesti hyvin lyhyessä ajassa, kahdeksassa viikossa, — ja tämä kaikki nykyisen suuren rahan niukkuuden ja taloudellisen yritteliäisyyden puutteen vallitessa. Mutta vielä enemmän merkitsee se seikka, että osakkeita tilanneiden luku nousee ennen kuulumattomaan määrään, 1,400:aan, joten merkitsijöistä suurin osa, juuri ne, jotka kuuluvat pikkuviljelijöihin, on merkinnyt ainoastaan yhden osakkeen. On tuskin yhtään maan kolkkaa missä ei ainakin joku osake olisi merkitty ja usein ovat tämän merkitsemisen tehneet henkilöt, joille yhden osakkeen määrä jo on koko omaisuus.

Ei myöskään sitä pohjaa, jota yhtiön toiminta edellyttää, nimittäin maaseudulla toimivia osuuskassoja, tule puuttumaan. „Pellervo“-Seuralle on nimittäin saapunut lukuisia kyselmyksiä, joissa on pyydetty neuvoja osuuskassojen muodostamiseksi ja tiedusteltu tällaisten rahastojen luotonsaantimahdollisuutta. Mainitun seuran toimesta onkin jo valmistettu mallisäännöt osuuskassoille sekä ehdotus ohjesäännöiksi niiden hallitukselle; itse osuuskassojen muodostaminen on vain jäänyt siksi, että nähtäisiin, olisiko mahdollista saada niitä varten toimeen erityinen keskusrahasto.

Yhtiön säännöt, jotka alamaisimmasti oheen liitetään, osoittanevat, että yhtiön suunnitelma ja järjestys

ovat tarkoituksenmukaisia. Kun maalaisväestön pääosan muodostavat ei ainoastaan pienet maanomistajat, mutta myös toisen maata viljelevät ja kun jokaisen kultuurin, joka ei jo itsessään kanna perikadon siementä, täytyy perustua näihin kansanluokkiin, on pidettävä aivan asianmukaisena, että yhtiön toiminta on ulotettu pienten maanomistajain piiristä pikkuviljelöihin ylimalkaan.

Sen aatteen toteuttaminen, jonka palveluksessa yhtiö tahtoo olla, voi kuitenkin käydä päinsä ainoastaan, jos valtio antaa voimakasta kannatusta. Niinkuin yhtiön säännöistä käy selville, on yhtiö perustettu tälle edellytykselle eikä voi siis ryhtyä toimintaan, ellei sille vakuuteta tällaista kannatusta.

Jo ne menot, jotka ovat välttämättömät, jos mieli järjestää pienten maanviljelijäin luotto oikealla ja terveellisellä tavalla, nousevat koko joukon korkeammalle kuin mitä yhtiö voi suorittaa. Tarkoituksena ei siis ole, että nopeasti saavutettaisiin suuri luoton anto, vaan että päinvastoin toteutettaisiin pikkuviljelijäin, tosin joka paikassa hyvinkin suurta luottotarvetta ainoastaan, mikäli oikea käsitys luoton olemuksesta ja edellytyksestä on ehtinyt juurtua heihin. Vaikka se lämmin osuustoimintaharrastus, jota, voipa sanoa, joka osassa maata on osoitettu, epäilemättä on kohdistuva tähänkin, mahdollisesti tärkeinpään osuustoiminnan haaraan, niin on tätä harrastusta kuitenkin johdettava ja kannatettava.

Se ohjaus, joka voidaan saada malliohjesäännöistä ja käsikirjoista, ei vielä ole riittävä, siihen vaaditaan ennen kaikkea suullista opetusta ja ohjausta, jota voi antaa ainoastaan henkilö, joka ei ole yksistään tietopuolisesti, mutta myös käytännöllisesti asiaan perehtynyt. Yhtiön virkamiesten toiminta tulee siis ensi

aluksi kokonaan, ja myöhemminkin vielä kauan aikaa eteenpäin suureksi osaksi olemaan puhtaasti kasvattavaa ja järjestävää laatua. Rinnan tämän toiminnan kanssa käy toinen, sitä lähellä oleva tehtävä, nimittäin osuuskassojen valvominen. Yhtiön virkamiesten tulee näet määräajoittain käydä tarkastamassa maaseudulla toimivien osuuskassojen tilejä ja hallintoa. Tällä tarkastuksella ei suinkaan tahdota ainoastaan saada selvää siitä, onko yhtiön myöntämä luotto edelleen turvattu, vaan sen kautta tahdotaan myös johtaa osuuskassojen toiminta oikeaan suuntaan, joten tämä tehtävä on aivan samantapainen kuin valtion palkkaamain säästöpankkien ja vaivaishoidon tarkastajain toimi. Jotta kaikki tämä voidaan ehtiä suorittaa, täytyy yhtiöllä jo alusta alkaen olla ei ainoastaan toimeenpaneva johtaja, joka voi omistaa kaiken aikansa ja voimansa liikkeelle, vaan myös ainakin kaksi neuvojaa.

Kysymyksessä olevan tarkoituksen edistäminen on epäilemättä toimi, joka kuuluu yhteiskunnalle ja tulee hyödyttämään yleisiä etuja ja valtiota, koska sen kautta hyvinvointi lisääntyy ja siveellinen kanta kohoaa niissä kansanluokissa, jotka ovat valtion perustana ja pohjana. Oikeudenmukaista on siis myös, että valtio suorittaa tämäntapaisen toiminnan välttämättömät, suoranaiset kustannukset. Siten saavutetaan päämäärä joka tapauksessa paljon varmemmin ja helpommalla kuin se valtiolle yksistään olisi mahdollista. Pyyntöä saada kymmenen vuoden kuluessa nauttia kahdenkymmenentuhannen markan vuotuista kannatusta yhtiön virkamiesten palkkojen ja matkakulunkien suorittamiseksi, ei siis näin ollen voitane pitää liika paljon vaativana.

Epäilemättä vielä tärkeämpää kuin tämä on näh-

tävästi, että valtio edullisilla ehdoilla antaa sen pääoman, joka on tarpeen, jotta pikkuviljelijät voivat päästä osallisiksi helpoista lainoista. Yksityistä tietä ei ole mahdollista saada tätä tarkoitusta varten helppokorkoista pääomaa kokoon, varsinkin kun nykyinen lainsäädäntö sulkee ne tiet, joita tässä suhteessa paraiten voisi käyttää. Kuinka suuren merkityksen suuret kultuurivaltiot panevat tähän kysymyksessä olevaan työhön, se käy esiin edellä esitetystä anomusmemoriaalista. Niiden tällä alalla toimiville laitoksille antamat lainat ovat annetut esim. Saksassa $2^1/_2$ à 3 prosentin korolla, Ranskassa taas korottomasti ja kaikki määräämättömäksi ajaksi, mikä onkin asianmukaista, koska tällaisten laitosten pääoman tarve ei koskaan lakkaa, vaan päinvastoin väkiluvun karttuessa välttämättömästi kasvaa. Kun kapitaalin puute juuri pikkuviljelijäin keskuudessa meillä on suurempi kuin muualla, vaatii valtion voimakasta kannatusta tässä suhteessa jo valtion omakin etu.

Sen luoton tarpeen suuruutta, jota yhtiön tulee tyydyttää, ja siis myös valtiolta saatavan lainan määrää, on tosin vaikea etukäteen aivan tarkalleen määrätä. Mutta kun esimerkiksi pienelle Sleswigin maakunnalle kysymyksessä olevaa tarkoitusta varten vuonna 1896 myönnettiin 20 miljoonan Saksan markan luotto ja Tanskan samaa tarkoitusta varten vuonna 1898 myöntämät 5 miljoonaa kruunua jo kahdessa vuodessa olivat käytetyt, ei neljän miljoonan markan summaa voitane meillä pitää liian korkeana.

Edellä olevan perustuksella rohkenee siis yhtiö alamaisimmin Teidän Keisarilliselta Majesteetiltanne anoa, että Teidän Keisarillinen Majesteettinne suvaitsisi myöntää yhtiölle vuotuisen kahdenkymmenentuhannen markan kannatuksen kymmenen vuoden

aikana käytettäväksi avustukseksi yhtiön hoitokustannusten suorittamiseksi sekä sen ohella neljän miljoonan markan lainan mahdollisimman alhaista korkoa vastaan sekä määräämättömäksi ajaksi, jonka summan yhtiö saisi tarpeen mukaan nostaa viidensadantuhannen markan suuruisissa erissä.“

Senaatissa asia ratkaistiin jo 22 päivänä toukokuuta siten, että Senaatti päätti, anomukseen suostumalla, H. K. M:lle esittää, että yhtiölle myönnettäisiin 20,000 markkaa vuosittain vuodesta 1903 alkaen hallintokustannuksien korvaamiseksi sekä 4 miljoonan markan laina 3 % korkoa vastaan.

On asiaan vähemmin perehtyneillä tahoilla kummasteltu sitä, että K. Senaatti näin äkkiä voi noin suuren asian ratkaista. Asianlaita on kumminkin se, että kysymys ei suinkaan ollut niin valmistamaton Senaatissa kuin syrjäinen asian julkisesta kulusta voisi päättää. Ensiksihän se periaatteessa oli ratkaistu jo sen kautta, että valtiopäivät aikanaan olivat tehneet asiasta anomuksen ja H. K. M., Senaatin anomusta puollettua, siihen oli suostunut. Toiseksi asia oli ollut pitkin talvea sekä Senaatin asettamassa valiokunnassa että Talousosaston täysistunnossa useampia kertoja käsittelyn alaisena, kun oli kysymys yhtiön sääntöjen vahvistamisesta: Senaatti ei näet tahtonut vahvistaa niitä, ennenkun ne tulivat sellaisiksi, että Senaatti voisi yhtiölle esittää valtion kannatusta. Ja vihdoin oli yllä oleva valtioavun hakemuskirja monistettuna toimitettu Senaatin Talousosaston jäsenille jo samana päivänä, kun se virallisesti jätettiin Senaattiin, niin että heillä jokaisella oli ollut tilaisuus siihen tutustua.

Se asianharrastus ja asianymmärrys, jota Suomen kotimainen hallitus tämän päätöksen kautta osoitti.

tulee aina pysymään Suomen maanviljelyksen ja Suomen osuustoiminnan rakkaassa muistissa.

Vasta 2 kuukautta päätöksen tekemisen perästä menivät asiakirjat Senaatista ja sen jälkeen kului enemmän kuin puoli vuotta, ennenkun asia sai lopullisen ratkaisunsa. Alkoi jo levitä synkkiä huhuja tämän johdosta, alkoi jo tulla sekä Pellervon että yhtiön johtomiehille levottomia, osaksi katkeriakin kysymyksiä eri osista maata.

Vuosi 1902 meni jo manalle, jättäen asianharrastajat yhä levottomalla mielellä ja epätoivoisina kyselemään, mitä uusi vuosi oli tuova mukanaan. Mutta muutamissa harvoissa eli vielä varma tulevaisuuden toivo. „Ja ainoastaan se politiikka voi menestyä, jolla on tulevaisuuden toivoa“, on eräs tunnettu valtiomies kokemuksesta lausunut.

Kuten tunnettu, hyväksyttiin K. Senaatin ehdottama valtion kannatus kaikkein korkeimmassa paikassa 12 p. helmikuuta 1903 erinäisillä ehdoilla; samalla annettiin K. Senaatille yhdessä Kenraalikuvernöörin kanssa asiaksi määrätä ne lähemmät ehdot, joilla Keskuslainarahasto saisi nauttia valtion apua ja lainoja. Nämät ehdot vahvistettiin lopullisesti 4 p. kesäkuuta, jonka jälkeen yhtiön hallintoneuvosto kesäkuun 11 p:nä 1903 päätti, että liike heti oli alotettava.

Näin on tärkein Pellervo-Seuran aikaansaama yritys nyt lopullisesti valmiina. Ja edellyttäen, että Suomen maanviljelijät kykenevät sitä hyväkseen käyttämään ja hoitamaan, täytyy jokaisen asian ymmärtävän myöntää, että tässä on synnytetty yksi kaikkein tärkeimpiä apukeinoja Suomen maanviljelyksen edistämiseksi, mitä konsanaan on maassamme luotu.

PELLERVON KIRJASTOA

on ilmestynyt:

N:o 1. *V. Axelson,* **Pellervo,** Esitelmä . . . . . 0: 50.
N:o 2. *Hannes Gebhard,* **Pieniviljelys ja osuustoiminta** . 0: 50.
N:o 3. **Osuusmeijerit.** Käsikirja niiden perustamisesta ja taloudenhoidosta. I vihko. Osuusmeijerien tarkotus, perustaminen, rakentaminen, hallinto ja hoito. Toinen lisätty ja uudistettu painos . . 1: 50.
„ „ *Evert von Konow,* **Osuusmeijerit.** II vihko. Osuusmeijerien kirjanpito . . . . . 1: —.
N:o 5. **Osuustoimintalaki.** Ohjeita sen käyttämiseen. Toinen painos . . . . . 1: —.
5 kpl. maksaa 90 p. kpl.; 10 kpl. 80 p. kpl.
N:o 6. *Hannes Gebhard,* **Osuustoiminnan keskittämisestä ja sen edellytyksistä.** Toinen painos . . . 0: 25.
N:o 7. **Liikepääoman hankkiminen Suomen maanviljelykselle osuustoiminnan avulla** . . . . . 0: 25.
N:o 8. **Papit ja maanviljelijäin osuustoiminta.** Kirj. *Eräs osuustoiminnan ystävä* . . . . . 0: 50.
N:o 9. **Miten osuuskassa perustetaan ja hoidetaan. I.** Toinen painos . . . . . 1: —.
N:o 10. *J. K. Paasikivi,* **Osuustoimintalain pääkohdat** . . 0: 50.
N:o 11. *August Ramsay,* **Karjanvakuutusyhdistyksistä** . . 0: 75.
N:o 12. *Bruno Granit,* **Osuuskaupat,** käsikirja niiden perustamisesta ja hoidosta . . . . . 2: —.
N:o 13. *Janne Witikka,* **Pellervon Välitysliike,** sen synty, järjestys ja ensi toimintavuosi . . . . . 0: 25.
N:o 14. *Hannes Gebhard,* **Osuuskassojen Keskuslainarahasto,** sen synty ja järjestys . . . . . 0: 25.

Mallisäännöt *Maamiesseuroja* varten . . . . . —: —.
„ *Osuusmeijereitä* varten rajoittamattomalla lisämaksuvelvollisuudella ja ilman sitä . . . —: —.
„ *Osto- ja myyntiosuuskuntia* varten rajoitetulla lisämaksuvelvollisuudella . . . . . —: —.
„ *Osuuskassoja* varten rajoittamattomalla lisämaksuvelvollisuudella . . . . . —: —.
„ *Turvepehku-osuuskuntia* varten rajoitetulla lisämaksuvelvollisuudella . . . . . —: —.
„ *Karjanvakuutusyhdistyksiä* varten . . . . —: —.
„ *Osuuskauppoja* varten . . . . . —: —.

Pellervon 10 pennin kirjasto:

N:o 1. *K. Oittinen,* **Maanviljelijäin yhteistoiminnasta** . . 0: 10.
N:o 2. *K. Kerkkonen,* **Yhteistoiminta ja maalaisseurat. Mietteitä ja neuvoja** . . . . . 0: 10.
N:o 3. *A. O. Blomberg,* **Kalle Rovinen eli mitä piirimies voi aikaansaada** . . . . . 0: 10.
50 kpl. maksaa 8 p. kpl.; 100 kpl. 7 p. kpl.

Kaikki yllämainitut julkaisut saadaan suuremmista kirjakaupoista sekä PELLERVON TOIMISTOSTA. Maksuksi sopii lähettää postimerkkejäkin.

Hinta —: 25.